

Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz

Wydanie 4.

A. Komentarz

Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego

z dnia 22 listopada 2014 r. (K.Rad.Prawn z 2014 r. poz. 110)

(zm.: K.Rad.Prawn 2022, poz. 3)

Na podstawie art. 57 pkt 7 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2014 r. poz. 637 i 993) uchwała się, co następuje:

§ 1.

Uchwała się Kodeks Etyki Radcy Prawnego stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Do zdarzeń mających miejsce przed dniem wejścia w życie niniejszej uchwały, zastosowanie mają przepisy dotychczasowe.

§ 3.

Traci moc uchwała Nr 5/2007 VIII Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 10 listopada 2007 r. w sprawie uchwalenia Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2015 r.

Przewodniczący Komisji Uchwał
i Wnioseków

Zbigniew Pawlak

Przewodniczący Nadzwyczajnego
Krajowego Zjazdu Radców Prawnych

Ryszard Ostrowski

- 1 1. Założenia ustawowe.** Ustawa o radcach prawnych zakłada, że samorząd radców prawnych działa za pośrednictwem organów. Ustawa kreuje następujące **organy samorządu**: Krajowy Zjazd Radców Prawnych, Krajowa Rada Radców Prawnych, Wyższa Komisja Rewizyjna, Wyższy Sąd Dyscyplinarny, Główny Rzecznik Dyscyplinarny, zgromadzenie okręgowej izby radców prawnych, rada okręgowej izby radców prawnych, okręgowa komisja rewizyjna, okręgowy sąd dyscyplinarny oraz rzecznik dyscyplinarny (art. 42 ust. 1 RadPrU). Każdemu z wymienionych organów ustawa przypisuje kompetencje własne. Podkreślić należy w tym kontekście wprowadzenie przez ustawodawcę domniemania, że w sprawach należących do zadań samorządu radców prawnych, które nie zostały wyraźnie przypisane do kompetencji uchwałodawczych lub decyzyjnych Krajowego Zjazdu Radców Prawnych, Krajowej Rady Radców Prawnych lub zgromadzeń okręgowych izb radców prawnych, władne do podejmowania decyzji (zarówno normatywnych, jak i odnoszących się do innych czynności należących do kompetencji samorządu) są rady okręgowych izb. Wniosek taki wynika bowiem z porównania zapisów ustawowych, w których zakres działania (i kompetencji) poszczególnych organów uchwałodawczych ujęty jest formułą „do ... należy” (zob. art. 50 ust. 4, art. 57 *in principio*, art. 60 *in principio* RadPrU), podczas gdy w przypadku rady okręgowej izby radców prawnych wyjątkowo posłużono się wyrażeniem: „w szczególności” [art. 52 ust. 3 RadPrU: „Do zakresu działania rady okręgowej izby radców prawnych należy w szczególności: (...)”]. Oznacza to, że ustawodawca, konstruując otwarty katalog zadań **rad okręgowych izb radców**

prawnych (w odróżnieniu od innych organów uchwałodawczych posiadających zamkniętą listę uprawnień), przyznał właśnie temu organowi **domniemanie kompetencji władzy uchwałodawczej** w sprawach należących do zadań samorządu radców prawnych (zob. art. 41 RadPrU). Wniosek ten jest zresztą zgodny z samą ideą samorządności, zakładającą, że – po pierwsze – uprawnienia władcze organów nie są samoistne, lecz są pochodną uprawnień wolnościowych poszczególnych członków cedujących część swego pierwotnego władztwa na określone ciało pośredniczące oraz – po drugie – że zasadą fundamentalną tej idei jest istnienie domniemanie kompetencji dla najniższego szczebla samorządu. Przyjęcie przeciwnego domniemanie (kompetencja w braku wyraźnego oznaczenia należy do organu wyższego rzędu) jest typowe dla modelu decentralistycznego, w którym władztwo, na podobieństwo struktury państwa unitarnego, schodzi od centrum w dół. Model ten zwykle (choć nie zawsze) jest popularny w państwach o przeszłości absolutystycznej, autorytarnej lub totalitarnej.

Warto w tym miejscu zwrócić również uwagę na treść art. 48 RadPrU. Przepis ten bowiem upoważnia Ministra Sprawiedliwości do zwrócenia się do Krajowego Zjazdu Radców Prawnych lub do Krajowej Rady Radców Prawnych o podjęcie uchwały w określonej sprawie należącej do właściwości samorządu. Biorąc pod uwagę to, co zostało już powiedziane, trzeba uznać, że taki **wniosek Ministra Sprawiedliwości** mógłby dotyczyć wyłącznie kwestii wyraźnie zastrzeżonych do kompetencji tych organów, gdyż Minister Sprawiedliwości jest organem władzy publicznej, który działa na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji RP). Domaganie się od organów samorządu, aby działały poza granicami wyznaczonymi przez prawne normy kompetencyjne, byłoby zatem działaniem wykraczającym poza kompetencje Ministra Sprawiedliwości, stanowiącym delikt konstytucyjny. Innymi słowy, nawet, gdyby Minister Sprawiedliwości zwrócił się do KZRP lub do KRRP o podjęcie uchwały dotyczącej sprawy należącej do kompetencji innego organu lub też w sposób wyraźny niezastrzeżonej dla organu, do którego się zwrócił, ani KZRP, ani KRRP nie mogłyby takiej uchwały podjąć w sposób zgodny z prawem.

Jednocześnie MS nie ma władczej kompetencji wnoszenia takiego wniosku w stosunku do rad OIRP lub okręgowych zgromadzeń. W przypadku wniesienia takiego wniosku nie będzie on wiążący dla wspomnianych organów okręgowych. Szerzej zob. komentarz do art. 48 RadPrU, w: *T. Scheffler* (red.), *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, Warszawa 2022, s. 769–772.

2 2. Uchwała podjęta przez organ samorządu bez wyraźnej normy kompetencyjnej nie wiąże członków samorządu; jest zwykłą deklaracją lub opinią wyrażoną przez osoby zasiadające w danym organie samorządu. Podobnie niewiążący charakter mają te zapisy uchwał, które ze względu na treść wychodzą poza granice wyznaczone przez normę kompetencyjną. W obu przypadkach dokumenty takie nie mają przymiotu wewnętrznego aktu normatywnego i nie mogą stanowić podstawy dla działań podejmowanych czy to przez poszczególnych radców prawnych, czy to przez organy samorządu.

3 3. Organy wewnątrz korporacyjne. Organami wewnątrz korporacyjnymi władnymi do badania (w ograniczonej sferze postępowań dyscyplinarnych) tego, czy zachodzi przesłanka nieważności w całości lub w części jakiegoś aktu lub decyzji organu samorządu, są **sądy dyscyplinarne**. Członkowie sądów dyscyplinarnych w zakresie orzekania w sprawach dyscyplinarnych podlegają tylko przepisom prawa (art. 73 RadPrU). Działanie sądów dyscyplinarnych nie uchyla w takim przypadku danego aktu lub decyzji, lecz stwierdza niemożność uznania ich za podstawę dla konkretnego rozstrzygnięcia. Prawidłowość tego podejścia została pośrednio potwierdzona w wyroku SN z 6.11.2014 r. (SDI 32/14, OSP 2015, Nr 7–8, poz. 80), w którym zakwestionowano możliwość skazania dyscyplinarnego radcy prawnego na podstawie uchwały wydanej bez wyraźnej ustawowej normy kompetencyjnej. Pogląd ten spotkał się wprawdzie z krytyką przedstawicieli samorządu oraz doktryny, jednak – jeżeli weźmiemy pod uwagę zmianę postaw i poglądów w środowiskach prawniczych w związku z dyskusją o praworządności – nabrał on szczególnej aktualności. Szerzej w tej sprawie zob. komentarz do art. 14 KERP.

4. **Tryb zewnętrznej kontroli zgodności z prawem uchwał 4 organów samorządu radców prawnych** unormowany został w art. 47 RadPrU. Zgodnie z tą regulacją, każdy organ samorządu jest zobowiązany do przesłania **Ministrowi Sprawiedliwości** odpisu każdej podjętej przez siebie uchwały w terminie 21 dni od daty jej podjęcia. Minister Sprawiedliwości, w przypadku uznania, że dana uchwała jest sprzeczna z prawem, zwraca się w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania odpisu do **Sądu Najwyższego** o jej uchylenie. W przypadku gdy uchwała rażąco narusza prawo, termin do złożenia wniosku o jej uchylenie wynosi 6 miesięcy. Po otrzymaniu rzonego wniosku Sąd Najwyższy bądź utrzymuje w mocy zaskarżoną uchwałę, bądź ją uchyla i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu organowi samorządu, ustalając wytyczne co do sposobu jej załatwienia.

5. **Brak złożenia wniosku przez Ministra Sprawiedliwości, 5** a co za tym idzie – brak kontroli przez Sąd Najwyższy w trybie art. 47 RadPrU zaistnienia stanu sprzeczności z prawem danej uchwały, nie uchyla uprawnienia sądów dyscyplinarnych i Sądu Najwyższego do **wtórnego badania**, czy nie istnieje podstawa do odmowy zastosowania danej uchwały ze względu na stwierdzenie jej nieważności. Dzieje się tak, ponieważ w trybie art. 47 RadPrU Sąd Najwyższy działa na podobieństwo Trybunału Konstytucyjnego, natomiast sądy korporacyjne, a następnie Sąd Najwyższy (podczas rozpatrywania kasacji od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego) stosują tzw. kontrolę rozproszoną.

6. **Podstawa działania uchwałodawczego Krajowego Zjazdu 6 Radców Prawnych.** Podstawą działania uchwałodawczego **Krajowego Zjazdu Radców Prawnych** w komentowanym przypadku jest art. 57 pkt 7 RadPrU, zgodnie z którym do zadań wspomnianego organu samorządu radców prawnych należy „uchwalanie zasad etyki radców prawnych”. W wykonaniu tego upoważnienia Krajowy Zjazd Radców Prawnych może uchylać akt bądź akty o różnej formie i strukturze. Obecnie funkcjonuje akt nazywany Kodeksem, zawierający preambułę i część artykułową, w której jednostki redakcyjne zostały pogrupowane w działy i rozdziały. Warto jednak pamiętać, że taka zjurydyzowana struktura nie jest

konieczna, a dla wypełnienia upoważnienia ustawowego Krajowy Zjazd Radców Prawnych mógł wskazać zasady etyki radcy prawnego nawet np. w postaci jednolitego tekstu prozatorskiego.

- 7 7. Określanie reguł deontologii zawodowej.** Należy tu wyraźnie podkreślić, że cytowany zapis ustawowy nie jest prawną, ogólną podstawą tworzenia zbioru specyficznych reguł etycznych, które mają być przestrzegane przez radców prawnych, lecz jest wyłącznie wskazaniem organu samorządu radców prawnych, który jest upoważniony do skonkretyzowania owych reguł. Państwo bowiem, w szczególności, jeżeli ma być demokratycznym państwem prawa, ani nie może rościć sobie pretensji do samodzielnego ustalania treści moralności, ani nie posiada – zgodnie z zasadą *nemo plus iuris in alium transferre potest quam ipse habet* – uprawnienia do cedowania takiego nieistniejącego uprawnienia na jakikolwiek inny podmiot. **Określanie reguł deontologii zawodowej jest wyłącznym i samoistnym uprawnieniem samorządu radców prawnych** (por. post. TK z 7.10.1992 r., U 1/92, OTK 1992, Nr 2, poz. 38). Państwo może jednak wskazać, ustalenia jakiego organu w zakresie deontologii będzie obejmowało następczą ochroną i którym rozstrzygnięciom będzie udzielało instytucjonalnej sankcji.
- 8 8. Tylko w wyżej wskazanym znaczeniu** można prawidłowo rozumieć unormowanie zawarte w art. 57 pkt 7 RadPrU, jeżeli chce się pozostawać na gruncie idei państwa neutralnego światopoglądowo. Nie oznacza to, że odmienna interpretacja, polegająca na przyjęciu, że państwo stworzyło w tym przepisie normę upoważniającą samorząd do stworzenia zespołu zasad etyki zawodowej, jest niedopuszczalna. Należy jednak pamiętać, że pogląd przypisujący państwu uprawnienia w zakresie kreacji reguł etycznych prowadzi do usankcjonowania idei państwa etycznego wraz z wszystkimi tego konsekwencjami. Dla ścisłości można przypomnieć, że idea państwa etycznego stanowiła jeden z filarów doktryny faszystowskiej.
- 9 9. Orzecznictwo.** W uchwale z 17.3.1993 r. (W 16/92, OTK 1993, poz. 16) Trybunał Konstytucyjny wyraził trafny pogląd, że: „normy etyczne są autonomiczne w stosunku do

norm prawnych. To normy prawne powinny posiadać legitymację aksjologiczną, normy etyczne nie potrzebują legitymacji jurydycznej. Pozytywne prawo, szczególnie w systemie pluralistycznym, jest zawsze wynikiem kompromisu różnych sił politycznych i społecznych odgrywających rolę w życiu publicznym. Prawo nie może być pełnym odbiciem moralności. Stąd pochodzą różnice zakresów pomiędzy obowiązującym systemem prawa a występującymi w społeczeństwie systemami norm etycznych”. Innymi słowy: normy prawne nie są nigdy zawieszane w próżni, lecz zawsze są wyrazem pewnych pierwotnych pozajurydycznych przekonań, które w wielu przypadkach mają etyczny charakter. Z drugiej strony, reguły etyczne mogą istnieć bez prawnego uzasadnienia i będą mieć moc wiążącą dla adresata niezależnie od tego, czy państwo uzna daną regułę za godną ochrony, czy też nie. Cytowane stanowisko było zbieżne z wcześniejszą opinią Trybunału Konstytucyjnego wyrażoną w postanowieniu z 7.10.1992 r. (U 1/92, OTK 1992, Nr 2, poz. 38), zgodnie z którą **zapisy znajdujące się w zbiorach zasad etyki zawodowej nie mają przymiotu norm prawnych**. Ze względu na kilka innych ciekawych elementów, ważnych dla zrozumienia natury zasad prawnych zawartych w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego, warto przytoczyć tu dłuższy fragment wyводу Trybunału Konstytucyjnego: „Zakwestionowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich we wniosku normy zawarte w Kodeksie etyki lekarskiej mają charakter norm deontologicznych, a nie norm należących do zakresu administracji państwowej. Stanowienie norm deontologicznych nie należy do właściwości organów państwa. Państwo zatem nie jest uprawnione do zlecenia stanowienia tych norm komukolwiek, także organom samorządu lekarskiego. Państwo bowiem może zlecić jedynie tworzenie norm prawnych. Normy deontologiczne, same przez się charakteru prawnego nie posiadają. Należą bowiem do niezależnego od prawa zbioru norm etycznych. Upoważnienie zawarte w ustawie o izbach lekarskich do uchwalenia przez zjazd lekarzy norm deontologicznych jest jedynie ustawowym potwierdzeniem powszechnie uznawanego prawa korporacji lekarskiej (także i innych korporacji zawodowych) do określania zasad deontologicznych w zgodzie z uznawanym

przez te korporacje systemem wartości. Upoważnienie to nie jest natomiast delegacją ustawową w sensie scedowania na samorząd lekarski funkcji należących do organów administracji państwowej. Żaden organ administracji państwowej nie był i nie może być uprawniony do określania norm deontologicznych dla lekarzy.

Normy prawne powinny mieć oparcie w akceptowanym przez społeczeństwo systemie wartości, w szczególności wtedy, gdy chodzi o wartości podstawowe. Zbiory norm prawnych i norm etycznych nie pokrywają się jednak i tworzą dwa względnie niezależne od siebie kręgi. Nieuprawnione jest więc twierdzenie, że norma etyczna musi być zgodna z normą prawną. Twierdzenie takie zakładałoby priorytet norm prawnych nad normami etycznymi. To raczej prawo powinno mieć legitymację etyczną. Etyka nie wymaga legitymacji legalistycznej.

Skoro nie można z istoty rzeczy domagać się zgodności norm etycznych z konstytucją i ustawami, to tym samym stwierdzenie takiej niezgodności nie może skutkować obowiązkiem uchylenia normy etycznej. Normy te zresztą nie są ani uchwalane, ani uchylane w trybie przewidzianym dla norm prawnych. Z istoty więc tych norm wynika, że same one nie mogą być poddane orzecznictwu Trybunału Konstytucyjnego. Brak właściwości Trybunału Konstytucyjnego co do oceny norm deontologicznych zawartych w Kodeksie etyki lekarskiej wynika więc nie z tego powodu, że kodeks ten został uchwalony przez organ samorządu lekarskiego, lecz z powodu charakteru tych norm”. Opinia dotycząca odmiennej natury norm etycznych i prawnych, a w szczególności, że po pierwsze, normy etyczne nie wymagają legitymacji legalistycznej, po drugie, że normy etyczne są pierwotne wobec norm prawnych i po trzecie wreszcie, że tworzenie przez samorządy aktów czy zbiorów zawierających zasady deontologii zawodowej nie wynika z woli państwa, gdyż państwo nie jest źródłem etyki, ma charakter uniwersalny i metaprawny. Tym samym jej akceptacja lub odrzucenie nie jest uzależnione od aktualnego brzmienia przepisów prawnych. Warto też nadmienić, że stanowisko wyrażone w cytowanym orzeczeniu budzi kontrowersje. W moim przeświadczeniu jest trafne w zakresie, w jakim odnosi się do zasad prawnych zawartych

w odpowiednich zbiorach lub kodeksach, nie może jednak być rozciągane na zawarte w nich reguły techniczne.

10. Nowa tendencja rozumienia relacji zachodzących między normami deontologicznymi a normami prawnymi. Należy też zaznaczyć, że od 2008 r. w orzecznictwie TK pojawiła się nowa, niepoprawna tendencja rozumienia relacji zachodzących między normami deontologicznymi a normami prawnymi. W precedensowym wyroku z 23.4.2008 r. (SK 16/07, OTK-A 2008, Nr 3, poz. 45) sędziowie TK ponownie zajęli się kwestią dopuszczalności kontroli konstytucyjności aktów deontologicznych (tworzonych przez samorządy zaufania publicznego) zawierających, co do zasady, normy o charakterze etycznym, a nie prawnym, do których należy też Kodeks Etyki Lekarskiej. Trybunał odwołał się tu do pewnego wybiegu polegającego na odwołaniu się do przyznanej sobie w toku działalności orzeczniczej kompetencji do kontrolowania konstytucyjności (szczególnie w odniesieniu do skarg konstytucyjnych wnoszonych na podstawie art. 79 Konstytucji RP w zw. z art. 188 pkt 5 Konstytucji RP) norm prawnych w rozumieniu materialnym. Uznano zatem, że gdy przedmiotem kontroli są normy deontologiczne, to nie bada się ich jako takich, tylko jako normy wywiedzione z jakiejś powszechnie obowiązującej normy prawnej. W przypadku rozstrzyganym w sprawie o sygnaturze SK 16/07 sędziowie TK uznali, że nie kontrolują samoistnego postanowienia art. 52 Kodeksu Etyki Lekarskiej, lecz że zajmują się normą wyinterpretowaną z tej regulacji oraz z przepisów ustawy z 1989 r. o izbach lekarskich będących podstawą do wydania KEL, gdyż to one są podstawą uchwalenia KEL oraz to one nakładają na członków samorządu lekarskiego obowiązek ich przestrzegania, jak też wprowadzają sankcje za ich naruszanie. W konsekwencji TK doszedł do wniosku, że takie podejście pozwala pojmować normy zawarte w KEL tak, jak normy prawne sankcjonowane przez państwo. Stanowisko TK jest niepoprawne, gdyż nie uwzględnia sytuacji, gdy samorząd zawodowy konkretyzuje zasady etyki bez ustawowej podstawy (jak ma to miejsce w samorządzie adwokackim). Podstawowy zarzut wobec rozszerzenia kompetencji TK związany jest z wyrażoną

w ten sposób zgodą (zapewne nieuświadomioną) na postępującą totalizację relacji wewnątrzpaństwowych.

11 11. **Zakres unormowania.** Niezależnie od tego, czy będziemy stać na stanowisku wyrażanym przez TK przed czy po 2008 r. nie budzi większych wątpliwości to, że brzmienie art. 57 pkt 7 RadPrU wyznacza **zakres unormowania chronionego przez państwo:** jest nim **ustalenie zasad etyki radcy prawnego.** Oznacza to, że w ramach procesu konkretyzacji reguł etycznych Krajowy Zjazd Radców Prawnych nie jest upoważniony do wprowadzania unormowań dotyczących sfer niezwiązanych z deontologią zawodową. Zagadnienie przestrzegania granic dopuszczalnej regulacji stało się dla samorządu radców prawnych tym bardziej palące, że od 25.12.2014 r. uchwalanie regulaminu szczegółowych zasad wykonywania zawodu radcy prawnego należy do kompetencji Krajowej Rady Radców Prawnych (art. 60 pkt 8 lit. f RadPrU). Na organach dyscyplinarnych samorządu ciąży zatem duża odpowiedzialność związana z koniecznością odróżnienia obu sfer, które zostały zmieszane zarówno w starym, jak i nowym Kodeksie Etyki Radcy Prawnego. Trzeba bowiem przypomnieć, że naruszenie zapisów, które pomimo znajdowania się w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego, ze względu na swoją treść nie odnoszą się do etyki zawodowej, lecz dotyczą szczegółowych zasad wykonywania zawodu, nie będzie powodowało odpowiedzialności dyscyplinarnej (chyba że czyn taki będzie stanowić delikt ścigany na innej podstawie: sprzeczność z prawem, sprzeczność z godnością zawodu bądź naruszenie obowiązków zawodowych, a ponadto także: przekroczenie granic wolności słowa albo niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia).

12 12. **Pojęcie „zasada etyczna”.** Krajowy Zjazd Radców Prawnych uchwała zasady etyki radców prawnych. **Pojęcie „zasada etyczna”** może być, podobnie (choć nie identycznie) jak pojęcie zasady prawnej, rozumiane w dwojaki sposób: w sensie opisowym i w sensie normatywnym. **Znaczenie opisowe** odnosi się do zewnętrznego oglądu i zewnętrznej analizy funkcjonowania danego systemu etycznego oraz następnie wskazania pewnych wiodących, podstawowych instytucji lub wzorców postępowania funkcyjnego.

jących i będących kluczowymi elementami badanego systemu. **Znaczenie normatywne** pojęcia „zasada etyczna” ma natomiast charakter wewnętrzny, gdyż oznacza wiążącą, szczególną normę etyczną danego systemu. W tym też znaczeniu pojęcie to zostało użyte przez ustawodawcę (art. 57 pkt 7 i art. 64 RadPrU), a następnie przez Krajowy Zjazd Radców Prawnych uchwalający Kodeks Etyki Radcy Prawnego.

13. **Zasady.** Jak wspomniano, zasady tworzą specyficzną podgrupę w rodzinie norm, gdyż charakteryzują się kilkoma odmiennościami, które mogą wywołać trudności interpretacyjne w przypadku osób przyzwyczajonych do operowania głównie na normach zwykłych. Przede wszystkim należy pamiętać, że **zasady to normy nadrzędne w stosunku do pozostałych norm** w tym znaczeniu, że stanowią swoisty szkielet systemu oraz wyznaczają podstawowe reguły interpretacyjne dla pozostałych elementów systemu. Ponadto zasady cechują się zauważalnie **większą od zwykłych norm ogólnością** oraz tym, że w ich konstruowaniu posługujemy się najczęściej słowami, których pola semantyczne nie mają wyraźnie, jednoznacznie oznaczonych brzegów. Precyzowanie znaczenia zasad następuje w tych wypadkach w toku ich stosowania (w tym też dzięki orzecznictwu) oraz za pośrednictwem analiz naukowych (np. doktrynalnych). Na tych podstawach można wyodrębnić z materiału normatywnego zawartego w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego następujące zasady etyczne:

- 1) zasada godności zawodu;
- 2) zasada szczególnego zaufania między klientem a radcą prawnym;
- 3) zasada służebnej roli radcy prawnego wobec klienta;
- 4) zasada służebnej roli radcy prawnego wobec wymiaru sprawiedliwości (pojmowanego w znaczeniu materialnym, a nie formalnym; zob. komentarz do Preambuły KERP);
- 5) zasada obowiązku ochrony tytułu zawodowego;
- 6) zasada szczególnej dbałości o profesjonalne wykonywanie zawodu;
- 7) zasada niezależności wykonywania zawodu;
- 8) zasada unikania konfliktu interesów;

- 9) zasada tajemnicy zawodowej;
- 10) zasada odpowiedzialności za samorząd;
- 11) zasada koleżeństwa.

Wszystkie zawarte w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego unormowania odnoszące się do sfery etyki mają zakorzenienie w powyższych zasadach; są ich uszczegółowieniem, rozwinięciem lub wyjaśnieniem. Są to zasady w znaczeniu ścisłym.

- 14** 14. **Normy zwykłe.** Poza omówionymi w powyższym punkcie zasadami w znaczeniu ścisłym w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego znajdują się również inne unormowania będące albo zwykłymi normami systemu etyki radcy prawnego (czyli takimi, które nie są zasadami w znaczeniu ścisłym), albo regułami o innym charakterze (zob. szerzej poniżej, Nb 17).
- 15** 15. **Zasady w znaczeniu ścisłym** charakteryzują się nie tylko swym nadrzędnym i wiodącym dla systemu znaczeniem, ale również pewnymi określonymi odmiennościami w stosunku do norm zwykłych. Normy zwykłe działają na zasadzie „albo... , albo...”, można je spełnić albo w całości, albo wcale; nie ma stanów pośrednich. W przypadku gdy mamy dwie zwykłe normy o sprzecznej treści, posługujemy się specjalnymi technikami argumentacyjnymi, aby ustalić, która z norm obowiązuje. W przypadku zasad występuje jednak odmienna sytuacja. Przede wszystkim należy pamiętać, że zasady mogą pozostawać ze sobą w sprzeczności; w takim wypadku nie prowadzi się rozumowania unieważniającego którąś z zasad, lecz do uzasadnienia, dlaczego w danej sytuacji wybieramy jako istotniejszą tę, a nie inną regułę. Ponadto zasady mogą być realizowane w części, mogą być stopniowane i uzgadniane. Odnosząc *mutatis mutandis* do sfery etyki rozważania Roberta Alexy'ego w tym zakresie, można powiedzieć, że zasady pełnią funkcję optymalizującą, gdyż prowadzą do urzeczywistnienia określonych pożądaných stanów w możliwie najlepszy i najskuteczniejszy sposób.
- 16** 16. **Relacje zachodzące między systemem etyki radcy prawnego a ogólnym systemem etyki.** Kwestią sporną i nierozstrzygniętą ostatecznie pozostaje kwestia **relacji zachodzących**

między systemem etyki radcy prawnego a ogólnym systemem etyki obowiązującym w społeczeństwie. Można tu wyodrębnić trzy poglądy. Pierwszy zakłada, że system etyki zawodowej jest wynikiem przystosowania do jego wykonywania ogólnych norm etycznych. Drugi głosi, że systemy etyki ogólnospołecznej i etyki zawodowej stanowią dwa odrębne, ale krzyżujące się systemy. Trzeci wreszcie przyjmuje, że oba systemy są rozłączne, gdyż mają odrębne źródła, nietożsame sfery regulacji i odmienne cele. Każde z wymienionych stanowisk znajduje racjonalne uzasadnienie i każde ma istotne konsekwencje dla rozstrzygania w konkretnych przypadkach. Przykładowo: radca prawny występujący jako obrońca uzyskał informację, że jego klient jest osobą, która z dużym prawdopodobieństwem, przebywając na wolności, doprowadzi do śmiertelnośnego ataku terrorystycznego. Jednocześnie w toku postępowania organ je prowadzący popełnił takie błędy proceduralne, których podniesienie mogłoby doprowadzić do uwolnienia jego klienta. Pierwszy pogląd wymaga od radcy prawnego postępowania prowadzącego do uniemożliwienia przeprowadzenia ataku terrorystycznego. Stanowisko trzecie wymaga od radcy prawnego bezwzględnego dążenia do uwolnienia klienta. Pogląd głoszący krzyżowanie się systemów etycznych daje radcy prawnemu wybór polegający na zastosowaniu klauzuli sumienia i odstąpienia od obrony bądź na zrealizowaniu któregoś z dwóch wcześniej wymienionych scenariuszy. Wymieniony tu przykład jest skrajny, jednak dzięki przerysowaniu dobrze oddaje dylematy moralne, które stają na co dzień przed radcą prawnym w mniej wyrazistych sytuacjach. Ważne jest uświadomienie sobie, że nikt nigdy nie będzie w stanie zwolnić radcy prawnego z konieczności dokonania wyboru, a następnie poniesienia konsekwencji dokonanego wyboru. Autorzy komentarza opowiadają się za drugim z wymienionych stanowisk (krzyżowanie się systemów).

17. **Charakter norm zawartych w KERP.** Jak zostało to 17
wyżej wspomniane, w **Kodeksie Etyki Radcy Prawnego** pomieszczone zostały **reguły o różnym charakterze**: zasady etyczne i zwykłe normy etyczne z regułami technicznymi dotyczącymi szczegółowych zasad wykonywania zawodu radcy prawnego oraz

regułami instrukcyjnymi mającymi charakter *lex imperfecta*, jak też i pewnymi deklaracjami ideowymi o nienormatywnym charakterze. Jest zatem rzeczą bardzo ważną, aby w toku stosowania Kodeksu Etyki Radcy Prawnego **każdorazowo zidentyfikować, z jaką formą wypowiedzi mamy do czynienia**. Warto przy tym pamiętać, że podczas opracowywania i przyjmowania zapisów Kodeksu Etyki Radcy Prawnego uchwałodawcy mieli świadomość tej specyficznej niespójności wewnętrznej aktu. W toku dyskusji uznano jednak, że takie wymieszanie zapisów o różnej naturze nie będzie wywoływać trudności interpretacyjnych, szczególnie w odniesieniu do reguł instrukcyjnych oraz do nienormatywnych deklaracji ideowych. W przypadku reguł dotyczących szczegółowych zasad wykonywania zawodu radcy prawnego (norm technicznych) przeważało wśród uchwałodawców stanowisko, zgodnie z którym miały się one znaleźć w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego tymczasowo, do momentu wprowadzenia do ustawy o radcach prawnych zmiany umożliwiającej wydanie odrębnego Regulaminu zajmującego się tą materią. Jak wiadomo, po wprowadzeniu do ustawy stosownego zapisu (art. 60 pkt 8 lit. f RadPrU) Krajowa Rada Radców Prawnych w dniu 13.6.2015 r. uchwaliła Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego (Regulamin stanowi załącznik do uchw. KRRP Nr 94/IX/2015). Jednocześnie początkowo nie doszło do zwołania Krajowego Zjazdu Radców Prawnych w celu przeprowadzenia nowelizacji Kodeksu Etyki Radcy Prawnego. Problem ten został rozwiązany w 2022 r. w związku ze znowelizowaniem w lipcu przez NKZRP treści KERP oraz zmianami wprowadzonymi w grudniu przez KRRP do regulaminu wykonywania zawodu.

- 18 18. **Zmiana treści KERP**, jak miała miejsce w lipcu 2022 r. miała m.in. na celu doprowadzenie do usunięcia z Kodeksu postanowień, których natura nie była odmienna od zasad etyki. Jak się wydaje udało się to dosyć skutecznie wykonać. Niemniej ponadczasowe znaczenie będzie zawsze miało prawidłowe zidentyfikowanie natury określonego przepisu. Działanie bowiem niezgodne, a nawet sprzeczne z zawartym w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego zapisem niewyrażającym normy etycznej, w zdecydowanej większości wypadków nie będzie stanowić podstawy do

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl